

Oponentský posudok na habilitačnú prácu
Mgr. Zuzany Tuhárskej, PhD.

Der konzeptuelle Raum des Lexems *Zeit*
im Kontext seiner Attribuierung

Čas a jazyk – fenomény, ktoré sprevádzajú ľudstvo od prvopočiatkov jeho existencie a ktorému tisíce rokov venujú pozornosť vedci či umelci. Jazyk a čas – fenomény, ktoré človek vedome, či nevedome používa a vedome, či nevedome prijíma ich existenciu a vplyvy.

„Čas predstavuje zadné dvere do ľudskej duše,“ vraví austrálsky astrofyzik *Paul Davies*. Nemôžeme ho uchopiť, ovoňať, ba ani vidieť. Predsa nás však sprevádza na každom kroku a patrí medzi najdôležitejšie elementy, ktoré ovplyvňujú náš každodenný život. Pre najmodernejšiu vedu zostáva nedotknuteľnou veličinou práve fenomén plynutia času.¹ Čas teda aj po stáročiach zostáva v pozornosti vedcov a rozširuje sa škála kontextov a aspektov jeho sledovania a výskumu. Rovnako je to aj s jazykom.

Predkladaná habilitačná práca Zuzany Tuhárskej dokazuje, že oba fenomény možno skúmať dokonca súčasne, čo sa odzrkadľuje v jej samotnom ciele: „poodhaliť mentálnu konštrukciu času“, a tak sa pohybuje vo svojej práci a výskume v priestore lingvistiky a lingvistickom zrkadle času.

Autorka si pod drobnohľad zobrala variácie lexémy *Zeit* v jej výrazovej rovine a jej odraz v konceptuálnej rovine. V rámci výskumu zohľadňovala začlenenie lexémy *Zeit* do jej ko-textu, a to prostredníctvom gramatických relácií. Konceptuálna rovina nemeckej lexémy *Zeit* určuje zároveň teoretické východiská, o ktoré sa autorka opiera - tu dominuje kognitívna lingvistika, teória konceptuálnej metafory, blendingova teória, korpusová lingvistika. V súvislosti s kognitívnym prístupom zdôrazňuje diachrónnu perspektívu, s cieľom komplexnejšieho pohľadu na skúmanú problematiku.

Reprezentatívnym korpusom, ktorého voľbu v práci autorka odôvodňuje, je kolportážny román Karla Maya *Waldröschen oder Die Rächerjagd rund um die Erde*.

¹ <http://server.sk/zaujímavosti/veda/najzahadnejsi-fyzikalny-fenomen-cas/>

Na prácu s korpusom si autorka zvolila metódu korpusovej analýzy a využila program AntConc – program vyvinutý na korpusovú analýzu.

Predkladaná habilitačná práca obsahuje šesť kapitol a všetky náležitosti, ktoré si daný druh práce vyžaduje. V prvej kapitole sa autorka venuje všeobecne času v jazyku, a to v kontexte kognitívnej a jazykovej roviny. Druhá kapitola je zameraná na historický pohľad na skúmanú problematiku a aktuálny stav výskumu. V tretej kapitole ponúka vlastný koncept riešenia a prístupov k danej téme a venuje pozornosť relevantným pojmom – čas, jazyk a človek. Približuje teoretické východiská ako aj analyzovaný materiál a jasne popisuje metódy práce. Štvrtá, najrozsiahlejšia kapitola je venovaná predmetu výskumu – atribuovanej lexéme *Zeit*. Na základe stanovených kritérií podrobila autorka analýze zvolený korpus a získané dáta vyhodnocovala, pričom sa zamerala na odkrytie globálnejších konštrukcií skúmaných skupín konštrukcií s lexémou *Zeit* (atribút v užšom slova zmysle, posesívny zámenný tvar, genitívny atribút, determinatívne kompozitum, konštrukcia so sponovým slovesom). Každéj skupine je vymedzená jedna podkapitola, kde ich autorka na dostatočnom priestore podrobne charakterizuje, kategorizuje, uvádza relevantné významy a vzťahy. Všetko dokladá príkladmi a kategorizácie prívlastkov prezentuje v prehľadných tabuľkách a schémach. Analyzované oblasti a dáta poskytujú dostatočný materiál na zovšeobecnenie. Celkový pohľad na zistené typy konceptualizácie v rámci jednotlivých kategórií a ich vzájomné súvislosti sú predmetom piatej kapitoly. Rovnako sú prehľadne uvedené v tabuľke a podrobne charakterizované v následných komentároch a záveroch. Šiesta kapitola predstavuje resumé a naznačenie ďalších možností výskumu.

Zuzana Tuhárska zasadila staré témy a po dlhé stáročia aktuálne objekty výskumu do súčasnosti a spojila ich s novými, modernými teóriami a metódami, výsledkom čoho je novátorská práca, prezentujúca zaujímavé výsledky výskumu. Je potrebné oceniť snahu o komplexný pohľad na skúmanú problematiku.

Predkladaná práca je logicky štruktúrovaná a koncepcne vyvážená, obsahovo aktuálna a prínosná, teoreticky a vedecky na veľmi vysokej úrovni. Je odrazom mimoriadneho teoretického rozhľadu autorky, výsledkov erudovaného výskumu, rozsiahlych praktických skúseností a kompetencií, poznania interdisciplinárnych súvislostí a vynikajúcej schopnosti spojiť teóriu a skúsenosť. Na základe naznačených

pozitív si práca zaslúži širšie čitateľské publikum, a preto odporúčam prácu na publikovanie.

V rámci diskusie a vedeckej rozpravy by bolo zaujímavé rozviesť perspektívy ďalšieho skúmania, keďže každý výskum a zistenia otvárajú obvykle ďalšie otázky.

Záver:

Habilitačná práca Mgr. Zuzany Tuhárskej, PhD. *Der konzeptuelle Raum des Lexems Zeit im Kontext seiner Attribuierung* spĺňa požiadavky a kritériá kladené na práce tohto druhu. Protokol o kontrole originality potvrdil, že ide o vlastnú prácu autorky. Ide o teoretickú prácu, prinášajúcu výsledky výskumu, prezentujúcu kritické postoje autorky. Habilitačnú prácu Mgr. Zuzany Tuhárskej, PhD. odporúčam na obhajobu a po úspešnej obhajobe navrhujem Mgr. Zuzane Tuhárskej, PhD. udeliť vedecko-pedagogický titul docent v študijnom odbore 2.1.33 všeobecná jazykoveda.

Banská Bystrica 13. 6. 2017

doc. PhDr. Alena Ďuricová, PhD.